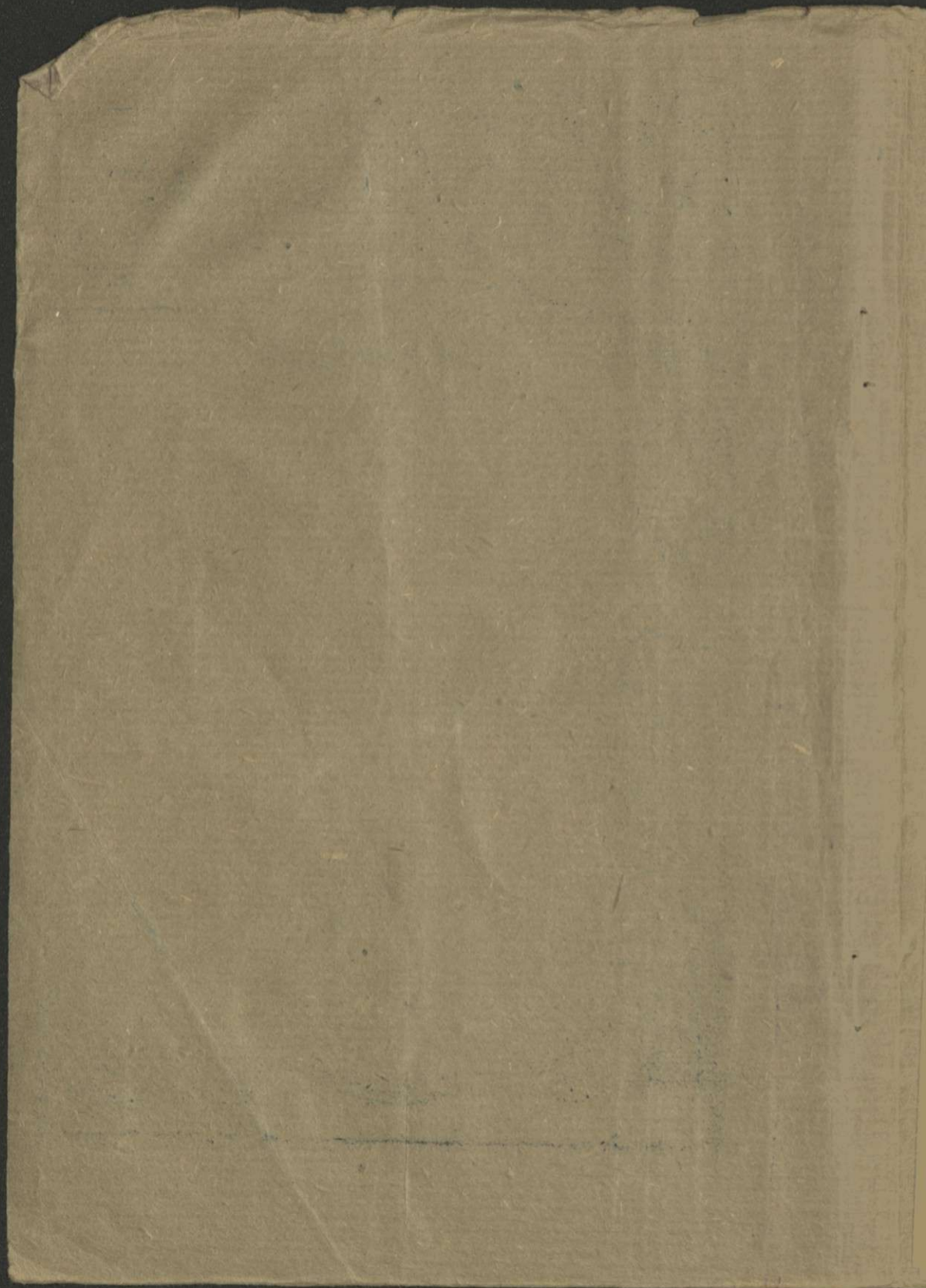

P. 1100

MATAJUR

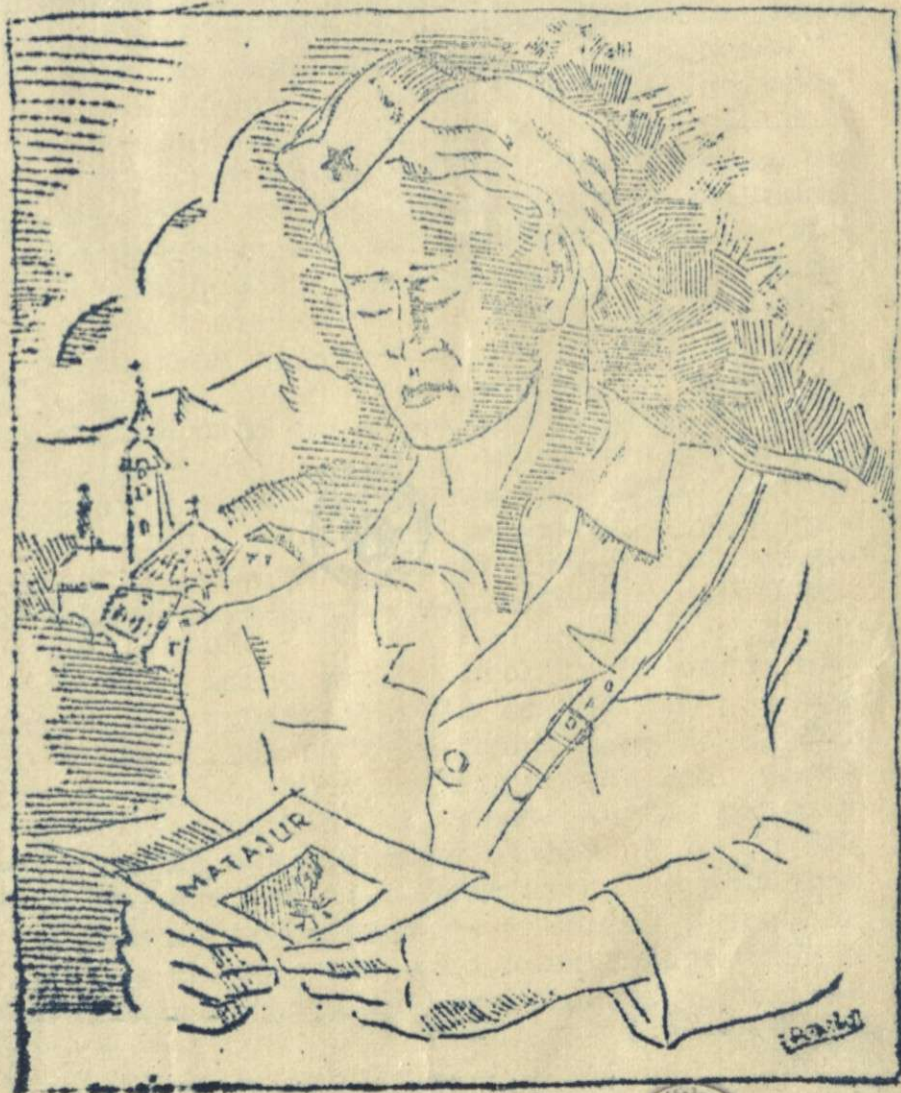
GLASILO XXX. DIVIZIJE NOV in DOB
LETO I 54

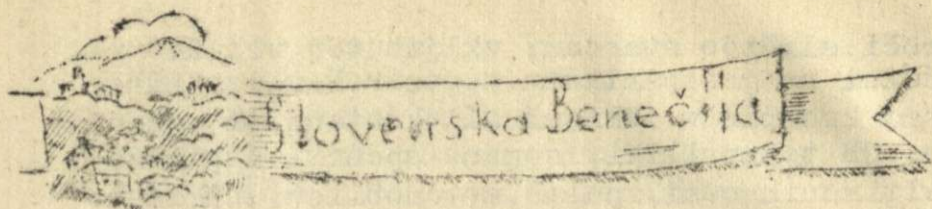

MATAJUR

GLASILO XXX DIVIZIJE N.O.V. in P.O.J.
LETO II 7. marec 1944. ST. 4.

Sami na pol goli hribi obrašali z grpovjem in izčrpanimi gozdovi. Na pobočjih se sončijo skriti, male, strnjene vasice kot grlovcka gnezda. Hodim po vaseh slovenske Benčije, opazujem izmučeni ljudi, slabo razvito mladino, revne skoro podrti hiše, ki so tako zelo počobne med seboj. Na vseh obrasih globoke brazde, ki jih je zacralo trdo, vsakdanje življenje. Kamor se odrem, povsod je tudi doma tapljanje. Ne trpe pa samo ljudje, temveč tudi živina in preveč izorpana zemlja. Golo drevesa so obubožena, skoro brez sočnih debel in tujnih vej. Iz vsakih ust se sliši isto govorenje: "skopa je naša zemlja, niti polovico nam ne nudi za vsak danje življenje. Pridelamo nekaj krompirja, kosta in v bleva imamo kravico, brez katere bi pomrli od glada. Griva je griva. Tako je naša usoda že stoletja. Ubogi ljudje smo vedno vpraženi v jakem garanju. Vse moramo prenasati na ramenih".

Družine imajo mnogo otrok in že otrok mora s starši upogibat hrtot dan na dan pod težko bremenih. Ker ni doma hrane morda že ugoda oditi v tujino, kjer mu tuje oseba kri. Trpko življenje je navada teh postenih in poudanih Benečanov in novorojenemu otroku je že ob rojstvu nakazana pot, iz katere krene le posameznik, ki se mu sreča zasmeje v obraz. V vseh obrasih so skupne poteze, ki izpričujejo tapljanje, žilavo garanje in boguvsanost. v tem o-

troči sličijo starcem; vkljub tej veliki revščini ne gre partizan nepostrežen iz hiše, vsaj krompir v oblicah ali kostanj ti ponudi jo. Ob tej priliki, sem se spomnil lepih asfaltiranih cest, palač, avtomobilov...primerjam...In vendar smo se rodili vsi enaki in z enakimi pravicami! "Ali ni rešitve?" Sem se vprašal.

Iz pogovora z mladino in ddrastlimi sem spoznal, da ne vedo zakaj se borimo partizani in zavezniki. Obrazložil sem jim in prikazal bodoči družabni red. Opozoril sem jih na njih pasivnost, ne borbenost in potrpečljivo čakanje in jih pozval k borbi, sodelovanju z nami. Sami so priznali, da jim je tujec vedno rezal kruh in jih kulturno, politično in gospodarsko zanemarjal. Želeli bi, da bi spregledali tudi oni za katere se ni do danes zmešnil nihče; sami pa nimajo dovolj moči in voditeljev, ki bi jim dajali pobude in moralne sile za izboljšanje in odpravo narodnih in gospodarskih krivic.

Beneška Slovenija nudi jesen primer, kakšne cilje je imel fašizem z našim benečanskim delovnim ljudstvom. Naša naloga je, da po kažemo ljudstvu pot iz malodušja, da mu vzbudimo voljo po lepšem življenju. To ljudstvo moramo prebuditi, kulturno dvigniti in mu jasno prikazati njegovo preteklost, šele potem bo zahrepenelo po lepši bodočnosti. Pokazati mu je treba golo resnično stvarnost dosedanjega trpečega življenja tako, da bo sle herno oko zakoprnelo po čisti luči.

Beneška Slovenija že odpira oči, se drami, prebuja iz omtvičenja. Sama si mora s svojo

borbenostjo povzpeti do boljšega socialnega
gospodarskega življenja. Boriti se mora z o-
stalimi naprednimi silami proti narodnim in
gospodarskim zatiralcem - italjanskim faši-
stom in nemškim nacional-socialistom.

(Vidmar Viktor, Prop. odsek XXX.Div.)

Poslednjič sem te videl tu med bori,
samotno ždečimi v kipečem snegu.

Še dolgo si strmel za mano v bregu,
ko sem v globel se spuščal po gazeih.

Kaj ni v očeh ti vpilo: Daj, govori,
povej glasno, da bo ves svet prisluhnil,
strahoto naših dni. Svet se potuhnil
je vase. Zviija se pred norei po tleh!

Z resnico po kosteh ljudi oplazil!
Morda shodilo bo, kar danes lazi.
Mar ni v slova naročal tvoj nasmei:

Če jaz umolknil kdaj bi tu med bori,
prijatelj, daj, še zame spregovori!
Umolknil si. Tvoj glas? Po vseh poteh....

20 1000000000

Roda

Napad na tolovoje

Štiridesettretje leto se je pagnilo h kraju. Božični prazniki; nekoč prazniki miru, so že bili za nami, ko nam prineso novice: Sovražnik je blizu. Vaščane je ta vest sicer zmeđla, nam pa je pognala kri v žile in pesti so se nam krčile v neučakanem gnevu.

Hitro se padla povelja. Četa je delovala kot stroj. Komaj trenutek, dva in že se pomikajo naši borci sovražniku nasproti, da mu pripravijo topel sprejem. Hitno po tanki snežni odeji, ki pokriva zmrzlo zemljo, da preprečimo sovražniške ropanje. Toda ko pridemo na določeno mesto, opazimo, da smo prepozni. Potrtost pa kmalu mine ko opazimo v daljavi sovražno kolono, ki se vrača s svojega pohoda. Hitro se ji bližamo previdno, eden za drugim, da nas ne opazijo. Sreča pa nam nikakor ni mila. Nemci, če moremo tako imenovati njih vojaško skrupulo, sestavljajo iz najrazličnejših narečev od azijskega pa žalibog, do Slovencev, so spremenili smer, vdrli v drugo vas in tam pričeli s svojim nečednim poslom: ropanjem in strahovanjem mirnih vaščanov. V nemščnem srdu smo poslušali streljanje iz vasi. Zakleli smo se, da roparska drhal ne bo šla zaslužnemu plačilu. Postavili smo zaseke in čakali, da pride naš čas. Dvourni nestrpnost čakanje ni bilo zaman. Okrog 50 jih je bilo, od njih več ko polovico samih Mongolci, pred njimi ponosen nemški kapetan. Vsakdo izmed njih

to natovorjen z nakradenim blagom.

"Le bliže, le bliže", jih nestrpno pozivajo naši pogledi. "Dobili boste kar vam gre". Že so pod nami. Dih nam zastaja v divjem pričakovanju. "Užgi!" Mitraljezi zapojejo, njim se pridružijo puške. Pod nami kriki in kletve. — Zmeda. Napad je uspel. Sedem nagibnih trupel je obležalo na cesti. Ranjeni so se vlekli v zaklone. Med njimi je tudi kapetan. Trenutek nato — Že sovražnik strelja na nas. Nič zato, tudi temu imamo odpravo. "Juriš!" "Hura!" odmeva z naših grl in že hitimo nad ruztepenega sovražnika na cesto. Tu pade ranjeni kapetan zadet od brzo — strelke. Zopet tam grizeta dva trdo kraško zemljo. "Tako, tako, vas bo minilo osvobajanje naše zemlje." Še malo in streljanje poheha. Nikjer ni več duha o hrabri nemški vojski. Le trije ujeti Mongolci prestrašeni bolšče v nas. Juriš je uspel in tudi plen ni kar tako: 5 pušk, 2 samokresa, lahki mitraljez in brzostrelka in še voziček slanine nas spremlja na povratku.

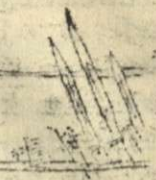
Varno stopamo po vrhu hriba. Še nekoliko počakamo če se sovražnik morda spet ne bo pokazal na cesto. Kieno se motili. Pet Nemcev se nam pravično bliža. Spet zagođe nas mitraljez ki rani tri prestrašene vojake. "Tako, današajo lekcijske si boste zapomnili".

Zadovoljni se vrnemo v vas ter vrnemo vaščanom pred nekaj urami ukradeno blago. Vašča ni pa, tudi vsi zadovoljni nad našim uspehom niso pozabili na nas in so nas prav posteno pogostili, saj smo tudi bili že pošteno lačni. In potem — Harmonika. In veselo razpoloženje še poveča vest: Danes so Nemci odpeljali z bojišča dva voza mrtvih in ranjenih.

(Kom. čete Vojko,

Partija in vojska

Ko je bila naša dežela potegnjena v vrtnec imperialistične vojne, ko je bila v kratkem času jugoslovanska vojska poražena in je postala naša dežela plien tujih imperialistov, takrat je izgledalo, da je ni sile, ki bi mogla obvarovati slovenski narod in vse narode Jugoslavije pred nasiljem in ropom, ki bi mogla rešiti slovenski narod in vse narode Jugoslavije pred popolnim uničenjem. Narod je ostal sam, njegovi voditelji so gapastili namena - golotokega, razoroženega pred do zob oboroženega sovražnika. Bitka je izgledala za nas narod izgubljena. A temu ni bilo tako. V resnici je bil to le umik razočaranega in ogoljufanega naroda pred sovražnikovo premočjo in radi lastne oslabelosti. Boledina, ki jo je slovenski narod z ostalimi narodi občutil in bila posledica poraza, ampak posledica poloma vsega onega, ki je veljalo marsikomu za trdno; zvesto sveto: koliko večje je bilo razočaranje, toliko jasnejša so bila spoznanja in toliko večji je bil bes ogoljufanega in izdanega ljudstva nad tistimi, ki so bili krivci narodove nesreče nad tistimi, ki so izdali naše ljudstvo.

V Jugoslaviji je bil delavec in delavski razred sploh najbolj brez pravic in najbolj izkoriščan in to kljub temu, da je prav on ustvaril skupno s kmetom vse one dobrine s katerimi se je redila gospoda in po katerih je končno segel tudi tujec. Delavski razred v Ju-

jugoslaviji je vodil odločno borbo za izboljšanje svojega položaja. Vodil je tudi političen boj, za ljudsko vladno, za zrušenje politične oblasti izkoriščevalskih razredov, ki so že in tak izmogočavanemu delavskemu ljudstvu naprtili še vojna bremena. Delavski razred v Jugoslaviji je prišel do spoznanja, da oblast v Jugoslaviji ni nič drugega kot oblast, ki naj varuje nadvlado brezdelne gospode in v svojem koncu izkoriščanje samo.

Delavski razred je imel svoje revolucionarno politično stranko, ki je ta boj vodila, imel je svoje KP. V komunistični partiji delavskirazred združil svoje najboljše sinove, svoje najboljše borce, ki so se v stalnih bojih delavskega razreda zjekleneli. Uporabili so tudi njegovi udarniki vse izkušnje preteklih delavskih gibanj njegovih zmag in porazov. KP je s svojim delom na eni strani pokazala, da je ona najodličnejši in najdoslednejši borec za urešničenje teženj ne le delavskega razreda in delovnega ljudstva ampak vsega naroda; na drugi strani je razkrila ves izdajalski in protiljudski obraz vladajoče gospode, povzročala je, da delovno ljudstvo nima kaj pričakovati od kapitalistične veloposestniške gospode, da bo doseglo izboljšanje svojega položaja le s svojo lastno, organizirano borbo. Takrat niso vsi verjeli, da je buržujska gospoda res tako izdajalska, res tako proti ljudska. S polonom jugoslovanske države se je do kraja razkril pravi obraz te gospode. Vsak pa je lahko spoznal, kako prav je gledala na položaj KP, kako prav je ocenjevala KP takratno vodstvo države. Pokazalo se je, da je bila KP edina stranka, ki se je dosledno borila za pravice

glavnega ljudstva. Najbolj je tudi razumela korist naroda. Delovno ljudstvo je videlo v programu vse svoje zahteve in je bilo prepričano, da če KP doseže svoje cilje, bo tudi njemu bolje in da bo tudi ona uveljavila enkrat do svojih pravic.

Ko so prejšnji narodni voditelji spečali z največjim sovražnikom slovenskega naroda, z italijanskim in nemškim fašizmom, so se vsi poštenci Slovenci zgrnili okrog KP in njenih borcev. Slovenski delavski razred je postal jedro, okrog katerega so se zbrale vse zdrave naredivne sile; KP je postala voditeljica našega naroda.

OF kot nova politična oblast slovenskega naroda, ki je vodila KP v njegovih bojih, je bila KP in obenem plod njenega dela, truda in krvi, v kateri je vodila KP v prejšnji njeni borbi za izboljšanje položaja delavskega razreda, ne da bi ne morejo biti pravice, pridobljene za borbo, trajne in zavarovane, če ne doseže delavski razred političnih pravic, dokler ne doseže politične oblasti, tako je KP poudarjala tudi po polomu, ko je OF postavljala nove politične oblasti, važnost takojšnje vojaške akcije, poudarjala nužnost, da OF čimprej organizira novo vojsko, ki bo ljudska, narodna vojska, s katero bo tolkla okupatorja, s katero bo zavarovala njeno politično oblast, da si ustvari železno pest. Taka vojska se je tudi postavila in KP je vložila vse svoje sile prav v izvršitev te naloge. Najboljši člani KP so šli v gozdove in najboljše njeni funkcionarji so se posvetili temu delu. Prvi naši partizani so bili pravi člani KP. Vsi vemo, kakšna pozrtvo

valnost in samoprenagovanje so pokazali ti prvi junaki naših gozdov v boju z okupatorjem. Partizanske vojske in to taka kot je, je največji dar KP slovenskemu narodu. Ko so partizanske vojske tvorile male skupinice partizanov, niso vsi videli onega velikega pomena, ki ga vojska kot takšna ima za naše osvobodilno gibanje, posebno za njegov razvoj. Takrat so mnogi govorili, da je še premalu za oboroženo akcijo, da je škoda žrtv itd. Danes po dve in pol letih boja lahko vidi vsak, kaj bi bilo s slovenskim narodom in kaj z našo OF, če bi poslušali take prišepetovalce. Slovenski narod bi ostal golorek, neoborožen, prepuščen samovolji okupatorja. Danes po dve in pol letih borbe vidimo, da se slovenski narod ne bi mogel zoperstaviti nasilju okupatorja, ne bi mogel prekriti naklepev, ki jih je imel okupator z našim ljudstvom, če ne bi imel svoje vojske, če ne bi imel železne pesti, s katero je kretal njegove apetite. V prvih partizanskih oddelkih so bili partijci oni najboljše partizani, oni svetli vzgledi, ki so se s svojimi junštvom, s svoje iznajdljivostjo, s svoje požrtvovalnostjo in vztrajnostjo pokazali ostalim partizanom, kako se je treba boriti za svobodo svojega ljudstva in dokazati obenem, da so partijci tisti ljudje, ki so pripravljene dati za svobodo svojega ljudstva vse svoje moči in tudi svoje življenje, če je treba. Bili so najboljše partizani, bili so najboljše komandanti in politkomisarji. V trdem boju s sovražnikom so se naši partizani, komandanti in politkomisarji - partijci še bolj zjekleneli. Danes vemo, da ne more nihče drug voditi naših

čet, bataljonov, brigad in divizij, kot ti naši junaki - heroji. V bojih padajo najboljši, to vedo vsi naši partizani. Zato tudi ni slučaj, da je največje krvne žrtve v borbi slovenskega naroda doprinesla prav naša Partija. S tem je še enkrat dokazala, da je v prvih vrstah boja za svobodo in srečnejšo bodočnost slovenskega naroda. Pred dvema letoma in pol so vedeli le komunisti, je vedela le KP, zakaj je potreben oborožen odpor, zakaj potrebuje slovenski narod svojo vojsko. Danes ve vsak Slovenec, da Slovenci ne bi mogli voditi političnega boja, da bi kljub svojemu sovraštvu do okupatorja ostali sužnji in da bi bili kot narod uničeni če ne bi imeli naše slavnosti NOV in POS.

To je drugi in morda največji dan našega naroda. To je mihit slovenski narod od KPJ KPJ je pa prejela od slovenskega naroda največje priznanje, znake hvaležnosti in in z njim pa, kot še nobena stranka v zgodovini.

(Zlatnar Mirko, nam. politikon. divizije)

Slovenska družina

revna kajžarska soba.- Miza, nekaj stolov.

Osebe:

Mati

Ančka - njena hči

Marko - njen sin, partizan

Matija - sosedov sin, partizan

Tone - sin štacunarja, denunciant

Trije nemški vojaki

1. prizor

Ančka in tone sama doma.

Tone: (sili v ančko) Bodi no pametna. Saj vidiš kakšna revščina je pri vas. Če boš moja, ti prinesem pisano ruto in kruha.

Ančka: (se brani) Pusti me, že tako je dovolj nesreče v naši družini. Jaz nisem na prodaji! Zato me pusti in pojdi. Vsak trenutek lahko pride mati.

Tone: Nisi na prodaj? Prav tako si kot tvoj oče. Zato je tudi bil zaprt in

Ančka: (ga prekine) Ne govori o njem. Poštenjak je bil in zato je padel. O, če bi vedela, kdo je bil tako hudoben, tako podel, da ga je ovažil. Pa saj to tebe nič ne briga. Pusti me na miru.

Tone: Je to tvoja zadnja beseda, Ančka?

Ančka: Zadnja!

Tone: Tako? (se obrne pri vratih:) Se zal ti bo zato. (odide)

Ančka: (gleda za njim), zamahne z roko) En so-
vračnik več. (se obrne, vzame v roko
pletenje) Miš ne do. Pa bi le mati kja-
lu prišla. (plete, od znanj koraki)

2. prizor

Mati: (vstopi) Dober večer kaj ni bil Tone
tu?

Ančka: Da, prišel ne je snubit, pravzaprav ku-
povati.

Mati: (ki je med tem odložila cekar) Tako? In
ti?

Ančka: (ponosno) Mati, vem kaj je moja dolžno-
st. Bojla se le, da nam ne bi škodoval.
Najraje bi šla kar za Markom.

Mati: Ne, ne, še tebe naj izgubi. Kaj naj
poteh sama počnem na tem svetu? Že se-
daj sem zanj v bečnih skrbah. Bog ve
kje je sedaj moj Marko?

Ančka: In Matija?

Mati: Matija? Pa ti vendar ni znešal glave?

Ančka: Znešal pa že ne, nana, rada ga pa imam.
Ali ga ti ni laš?

Mati: Čuje se rahlo takanje.

3. prizor

Marko: Mati!

Ančka: (in mati) Je žeš, saj to je Marko.

Ančka: (niti odpirati) Dragi moj brat, moj Mar-
ko, in ti Matija.

Marko: (objame mater) No pa sem spet doma, na-
ma!

Ančka: Pravkar sva z nana govorila o vaju.

Matija: (sneje) Tako, tako, že o volku govorila,
pa volk pride.

Mati: (Še vedno ogleduje sina) Hvala Bogu.

- Marko, da si prišel. Malo smijšal si, pa kako si velik.
- Marko: (smeje) Da, mati, vsi smo taki. Koščeni in dolgi, koščeni, da naša pes trše udari in dolgi, da naša roka dalje seže.
- Mati: Sedita, sedita. Moj bog, tu stojim vi dva sta pa gotovo lačna in trudna. (gre pripravljat jedila)
- Marko: (sede, ančka in Matija še vedno skupaj roke v roki).ko vidna svetnika. Kar za nizo. Tudi tu se lahko pomenita.
- Ančka: (nerodno) Saj si nimava kaj.
- Mati: (smeje) O pač!
- Marko: Kje pa je oče?
(mučen molk. Mati se obrne v stran, za njo. Ančka se nagne nad nizo.
- Marko: (pravi nervozno) Kje je oče?
(molk)
- Marko: (pograbi ančko za ramena) Povej kaj je z očetom.
- Ančka: (sunkoma) Ubit... ubit... talec
- Marko: (obstane kot brez uma) Ubit... ubit... talec. Obrne se do vseh, zagradi se za glavo, pade s kolenci na nizo vsklikne) Oče!
- Mati: (se približa sinu) Marko, Marko. Strašno je to. Sama ne vem kako sem to prestala. Umrl je kot junak Marko. Do nje govori smrti se mi je zdelo vse početije partizanov nerazumljivo. Ko pa je padel pod streli sem vse nenadoma razumela. Sedaj vem zakaj je padel in ponosna sem nanj. Ponosna sem tudi na tebe Marko, ki si mi tako podoben in te imam

- zato tako rada.
- Mati: Pogum, pogum, Marko (Proti Ančki) kako vesela sva bitela sem.
- Ančka: Ovaditi ga je moral kak domaćin.
- Mati: Vse bo prišlo prej ali slej na dan. Nikče ne bo ubežal svojemu plačilu.
- Mati: (položi na mizo nekaj kruha): Jej! Jej! daj, Marko lačen si, jej!
- Marko: (sunkoma vstane in izbruhne): Lačen, sem, da, lačen. Lačen osveta. Hotel bi naščevati vse očete in matere, vse brate in sestre, vse, ki so padli kot žrtve laži, zvijače, strahote. Žrtve fašističnih osvajačev, krvavih gospodarjev.
- Mati: Pomiri se Marko.
- Marko: Saj sem miren mati. Vendar, ko sem sedaj zvedel za smrt očeta, sem se spomnil vseh strahot, ki jih je prizadela laž človestvu motorizirana. Fašistična zver in domaći belogardistični izdajalci.
- Mati: Da nikdar ne smemo tega pozabiti. Ne smemo pozabiti, otroci ki so jih istrkali z materinih naročij, jih podžigali v peklenških blindiranih vozovih.
- Ančka: In tudi ne požganih naselij ter tisočev in tisočev izstradanih in umrlih v koncentracijskih taboriščih, lačenih po jecah.
- Mati: In ne izdajalcev našega ljudstva.
- Marko: Teh še najmanj. Ti so krivi smrti očeta, ti so krivi tolike nedolžno prelite krvi.
- (pred vrati se začuje šum. Mati po-

stane pozoren)

Matije: Psi! nekdo prisluškuje.

Ančka: Pogledaj (gre ven)

Marko: Gotovo spet opreza kak rešitelj naroda!

Ančka: (se vrne) Nikogar nisen videla, le sun korakov sem slišala.

Matija: Potem se pa že pravi Marko, čas je da greva.

Mati: Da le hitro, da vas tu ne zalotijo. Postojanko imajo le nekaj minut od tu.

Marko: Zbogom Mati in ti Ančka.

Ančka: Srečno Matija.

Marko: (Matiju) Počakali bomo v bližini, vedeti hočem, kdo je izdajalec. (hočeta k vratom, tam se čujejo koraki)

Mati: Moj Bog, so že tu. Hitro skozi okno! (Marko in Matija skočita skozi okno. Naslednji hip pridrve v hišo 3 vojaki med njimi Tone.)

4. prizor

1. vojak: Wo sind partizanen?

Tone: Pravkar sta bila tu.

2. vojak: (se zadere nad materjo) Wo ist dein Sohn?

Mati: (nočki) vojak jo udari po licu. Govori.

Tone: (proti Ančki) No Ančka pa ti povej.

Ančka: Izdajalec.

Tone: Nesposetnica. Pokazal ti bom izdajalca. (jo zgrabi za ramena in hoče poljubiti. Ančka se ga z vso silo otrese.)

Ančka: Hujena.

(Tone hoče planiti za njo. 3. vojak ga

zadrži.

3.vojak: Halt, Stalt. (Tone si popravi obleko)

Mati: (počasi) Sedaj ve, kdo je tibi mojega
moža.

Tone: (divje) Jaz, da jaz, in ve dva bosta sle
isto pct. Goski neumni. Če ne povešta
kje sta Marko in Matija, če ne povešta
kje so partizani dobite svinec v svo-
je trebuh. Samo do deset bom stal. Hi-
tro in dobro premislite. (proti voja-
kom) Alo solbaten. Vojaka naperita pa-
ške na mater in Ančka.

Mati: Zastonj čakate, Streljajte takoj, tudi
vi ne vidate kazni pravice.

Tone: (Šteje počasi 1, 2, 3, 4, 5, govorite, 6, že
je čas, 7, Ančka bos moja, 8, pazita, 9
sedaj. (stopnjevanje napetosti).

5. prizor

(Od oken sen in od vrat pade dva
strela. Oba vojaka se zgrudita. Skozi
okno zavpije Matija)

Matija: Roke kvišku!

(Tone in vojak skušata uiti pri vr-
atih. Tam pa stoji grožoč Marko).

Marko: Roke kvišku! Tako Tone! Tudi za tebe
je prišel čas.

Matija: (razoroži vojaka).

Mater obide slabost, Ančka jo prestre-
že.

Ančka: Mati, pogun, Rešeni smo.

Mati: Moj Bog, moj Bog kaj bo sedaj.

Marko: Mati nič ne bo z nami graste.

Matija: In Ančka tudi.

Mati: Požgejo nan hišo.

Marko: Naj požgejo, nati, naše volje po zna-
gi ne uničijo. Hišo spet lepše posta-
vimo.

Nati: Res je, pojdemo, da naš ne preseneti-
jo.

Natija: In vodva, le naprej, po svoje plačilo.

(Bostjančič Mirko, div. tehnika)

Kajuh :

Slovenska pesem

V solzah navdušenja tovariš glavo skloni,
pred silnini mrljici, pred padlini titani,
ki v njih bile je, kar se v nas buji,
ki v smrt so iz življenja šli,
preverjeni, da ni nazaj poti.

Heroj,
v sredi milijonih naša kri kipi
in titanstvo vaše
nam preplulo je kosti,
vi ste z nami,
z vami smo mi vsi,
ki po sto letih, ko kakteji
rdeči cvet iz vas je vzklik
in v časi svoji boj, upor rodil.

POHOD V BENEČIJO

"Ti Jože, ali si slišal, da gremo v Benečijo, v tisto..."

Hi še dokončal tovariš stavka in že se na njo je pridružil drugi in tretji, tudi ona dva sta že morala nekaj slišati o tem, kajti vprašujoče sta naju pogledala.

"No ja, bomo pa šli, saj je tudi Benečija naša!"

In šli smo. V jasni noči, koncem meseca januarja so edinice XXX. Divizije prekoračile Sočo. Skoraj vsi smo mislili, da bo pri prehodu vroče, da se bomo udarili. Toda Nemci niso upali iz svojih bunkerjev, iljub temu, da so nas opazili. Na nasprotni strani smo po stani poti krenili proti Ligu, dobro znaneu kraju vsem, ki so kedajkoli partizaniili po Brdih in Benečiji.

Vsi smo nekako čutili, da niru v teh krajih en bomo imeli. In nismo se varali, že naslednje jutro so sovražne patrole napadle položaje naših edinic. Pri Ligu in Debenjen sta bili pohkratkem streljanju zavrtnjeni, pri Konbreškem pa se je razvila celodnevna borba v kateri je utrpel sovražnik hude izgube. Posebno so se pri tem spopadu odlikovali naši bačaci, ki so po izjavah Nemcev samih tolkli z izredno točnostjo.

Naša pot nas vodi dalje v Benečijo. Ob Idriji smo krenili navzgor. Pokanje na Konbreškem je sprenljalo nas nočni pohod in iz dalj

jave smo opazovali svetle točke : Bili so požari, ki jih je žanetila maščevalna sovražni-kova besnost.

Zgodaj zjutraj smo dospeli na cilj v Dre-ko in okoliške vasi. XVII. Brigada pa je med tem časom slavila prvo večjo zmago od kar smo prišli na bežeško stran. Na San Kvirinskem no-stu so naši hrabri borci pobili fašiste, za-vzeli postojanko in se vrnili z obilnim ple-nom.

Že ves čas smo opazovali živahno letanje sovražnih letal. Posebno zvedavo je letal nad benečanskimi vasi "Lojzek" - izvidnik. Kmalu smo spregledali, da se namerava sovražnik v bor-bi proti nam posluževati svojih letal. Zdi se da misli na ta način demolitizirati nas, kakor tudi civilno prebivalstvo. In končno nam je ta način njegovega bojevanja z nami dokaz, da nem-ci ne morejo več zaupati svoji pisani, od vseh vetrov zbrani roparski drhali.

Po dveh dneh bivanja v Dreki, nas je sredi dela v propagandnem odseku iznenadilo pokanje. Preko klopučarjev se je priplazila v naše bli-žino patrula samih Italijanov, ki pa so se na-glo umaknili.

Naslednje jutro smo se premaknili v bli-žnjo vasico, od koder smo še isti večer ob lu-ninem svitu krenili na daljšo pot proti naj-višjemu hribu Slovenske Benečije, proti Mata-jurju. Na njegovih golih pobočjih so sloven-ski partizani odbili že maršikateri težki boj še z lastnimi soldati.

Eđinice XIX. Brigade pa so med tem časom izvedle držen napad na kolono nemških avtono-bilov na cesti Tolmin - Kobarid in pri tem po

bile precejšnje število sovražnikov, med njimi belogardističnega poročnika Mirka Simčiča. Razen obilnega plena je bilo najdeno, pri padli belogardističnem oficirju zanimivo pismo. V njem piše o nekem drugem belogardistu, da je ukrenil vse potrebno, da se v teh krajih organizirajo bela garda in dobrobranci. Če pa to ne bo uspelo, kakor bi bilo želeli, se bo poslužil zvižgače.

To si je torej zamislil padli izdajalec, toda siromak ni vedel, da je Trzinjsko in tudi benečansko prebivalstvo spoznalo njihovo podlo igro in sklenilo voditi odločno borbo proti podlim izdajalcem slovenskega naroda.

Tik pod vrhom Matajurja smo se vstabili v prijazni vasici z istim imenom. Presenetila me je prijaznost vaščanov, kakršne prej v benečiji nisen srečal nikjer. - Naše bivanje tudi tukaj ni bilo dolgo.

Zvedavši "bojzek" je ves ta čas prično vahnul za nami, toda svoje naloge je kaj slabo izvršil. Bombardirali so namreč Livk, kjer naših edinic sploh bilo ni.

Edinice XVII. Brigade so sovražniku na glavni cesti Čedad - Robaria pri Stupici, v smelen napadu zažgale dva toverna avtomobila. Poleg obilnega plena in visokih žrtev je bilo ujetih 11 sovražnikov.

Za nekoliko uric smo se na naši poti vstabili v marsinju. Počakali smo samo še lune in krenili na pot preko Nadiže. Tih in hitro smo se pomikali po strmini navzdol proti glavni cesti. Nato se nekaj km. po asfaltu, pri Stupici preko mostu in skozi dolge, slikovito soteske, še enkrat preko Nadiže nato pa strmo

navzgor v Loge.

Prijazni vaščani, zavedna Slovenci žive
tudi na skoraj skrajni zapadni meji. Miting,
katerega smo priredili je prebivalstvo v le-
pem številu obiskalo in se navduševalo,
nad lepo slovensko besedo in pesnijo.

Proti poldnevu so v zraku zakrožili nem-
ški bombniki. Dolgo so krožili in iskali cilj
Svoj smrtonosni tovor so zmetali na Robedi-
šče, v Črnem Vrhu pa so mirno prebivalstvo
napadli s strojniškimi ognjem.

Borci naše XVII. Brigade so doprinesli še
eno zmago našega orožja. Napadli so sovražno
postojanko v Fojdi (Faidis). Z obilnim plenom
so se vrnili naši borci in dokazali, da slo-
venski partizan udarja vedno in povsod.

Približna uro od Logev leži prijazna vas
Breginj. Tudi tukaj smo priredili kulturno za-
bavni miting, ki je odlično uspel. Težko smo
se ločili od prijaznih ljudi, toda ni gremo
naprej. Skozi Platišče in Robedišče preko na-
diže in spet po znani asfaltni cesti v Stunjo.

Prijaznost s katero smo bili sprejeti v
prijazni kmečki hiši ne je razveselila bolj
kot kotel polente, ki so nam ga postabili na
mizo. "Jejte tovariši, lačni in trudni ste".

Nemški bombniki, so tudi danes nadalje-
vali s svojo zračno ofenzivo, ali bolje s te-
rorjen. Bombardirali so Marsinjo pa tudi to-
krat brez vsake materialne škode. nes pa je,
da vsaka bomba vržena na Benečijo stopnjuje
sovražstvo do Nemcev.

V počni noči smo zapustili prijazno hišo.
Po precej strmi poti smo se spuščali proti Klo-
diču. Nenadoma posveti ne daleč od nas rake-

ta in kralu na to odjekujejo v noč strela pušk, strojne in bacače. Bila je nemška patrola, ki je verjetno slišala prahod XVII. brigade. Ta niš. kolona je pet minut nadaljevala in dospela v luče, okoliske vasi pa so zasedle druge edinice. To so za nas partizane dobro znani kraji iz časa pred neseci.

Sovražnik je tudi ta nas prenikal izval. Toda tudi tokrat je njegov "Ljzek" slabo vohunil. Spodnje Trbje in okolica je doživela bombardiranje, pa brez vsake skode. Noč nas je odnesla dalje v bližino onih krajev, kjer se je naš pohod začel. Sovražna letala so svojo ofenzivo nadaljevala. Z bombami in strojnimi ognjem so obstreljevali naše položaje. Naslednjega dne v jutranjih urah pa so se naše patrole spoprijele s sovražniki. Težka "Breda" je kralu opravila svoje in patrola se je naglo umaknila.

Sedeli smo okoli ognjišča. Dolg čas nam je preganjal naš "veseli trio". Nenačakoma stopi v štab kurir, odda pošto in prav tako naglo izgine. Pisalni stroj zaropče in že nese kurirji naredbi na Štabi Brigad. Prelik!

Spustili smo se v dolino Idrijce, mimo krajev od koder smo prišli do Ackinja.

Med tem so Nemci zbrali svoje sile za veliko čiščevalno akcijo. Res so navlekli skupaj precejšnje sile v dolino Soče in Idrijce in jih od tam nagnali v kribe proti nam. Zgodaj zjutraj se je vnela borba. Njihov napad nas je našel pripravljen. Zopet so zapelo naše "Breda", "Sarci" in "Bacachi" svojo enostavno, monotonno pesen in žele proti večeru, ko se je sovražnik pobit in razkropljen z velikimi izgubami.

vrnil v svoje orloge, je potihnil njih smrtosni glas. XVIII. in XIX. Brigada sta na zaključku našega pohoda dosegli ene svojih najlepših zmag nad sovražnikom. Vasi Kroat in Klobučarji sta postali grob nemških in belogardističnih hudobcev. Še teden dni po zmagoviti bitki je sovražnik na vozeh spravljal v dolino Soče svoje žrtve. Hude borbe je vodila tudi XVII. Brigada v okolici Lige. Kljub ogromni sovražnikovi premoči je častno izvršila svoje dolžnost.

Krenili smo na zadnji pohod v Benčiji. Dolga kolona se je pomikala po golen pobočju Kolovrata v dolino proti požganim Ponam. Globoko pod nami se je vila Soča in bela cesta tik ob njej. Po zaledeneli poti je naša kolona dospela v dolino. Ustavi se, naprej gre le patrola - izvidnica. Ne stojimo niti 5 minut, ko odjeknejo v noč rafali brzostrelke in zamolkli poki ročnih bomb. Hato klici "tovariši naprej, hitro!" in kolona je skorajda v teku krenila k Soči in ... v njo! Zabredli smo v arzlo, deroče vođe do kolen in preko.

Le kaj je bilo ono pokanje na cesti? So streljali naši? Morda sovražnik? Kakšen je izid?

Na nasprotnem bregu stopim k komandantu Brigade, "Eh ništa nije to bilo. Jednoga sam ubio a drugog smo uhvatili". No, pa smo minogrede dva. Zadovoljni in dobre volje smo rinili v hrib, mimo Vrsna, rojstne hiše našega pesnika Simona Gregorčiča proti v soncu blestečem se vrhu slikovitega Krna.

Dobre tri tedne je trajal naš pohod po Benčiji. Tja smo šli z nekimi tennimi občutki,

kajti sponini iz debe težkih borb niso bili -
najprijetnejši. Vračano pa se kot zmagovalci -
ne samo nad sovražniki, temveč tudi kot zma-
govalci naše ideje v Slovenski Benečiji. Ljud-
stvo je s svojimi obiski na naših kulturnih
prireditvah dokazalo, da tudi naše borbe in
se zaveda, da so prav tako Slovenci, sestavni
del nove velike Slovenije.

Sovražna letalska ofenziva pa, ki je ime-
la namen demolitirati naše vojsko in naše
prebivalstvo je prav tako klevrnopropaganda
kot tretja nemška ofenziva proti silam naše
XXI. Divizije.

(Koren Jože, vojni dopisnik XXI. Div.)

Domobranci narodni izdajalci

Po padcu Mussolinijevega fašizma so partizani v kratkem času razbili nazadnjaško belo in modro gardo, ki sta se na mah razpršili. Le nekaj te klike je pa pribežalo v Ljubljano in se poklonilo Hitlerjevimi banditom ter se celo zvezala z najhujšimi narodnimi sovražniki - nemškimi nacional-socialisti, ki so imeli in imajo trden namen preseliti in uničiti slovenski narod. Na čelu te klike je izdajalski petekolonski general kupnik, ki je prej take zvesto pomagalske fašiste, sedaj pa nemški ubijalec in požigalec. Je pač človek brez narodne zadenosti in brez morale.

Vsem je znano, kako je pred dve in pol leti Hitlerjeva banda preseljevala slovensko ljudstvo iz Štajerske in Gorenjske; vsem je znano, kako je morala slovenska duhovščina v najkrajšem času zapustiti svoje vernike in iti na pot trpljenja v Benje, St. Vid, mariborske ječe, v Srbijo, kamor je morala tudi vsa zavedna slovenska narodna inteligenca pa tudi zavedni delavci in kmetje. Grozno je bilo trpljenje slovenskega naroda pod Hitlerjevim jarmom. Pri kamur se našli slovensko zastavo, je bil na licu mesta vstreljen, kdor je izjavil, da je Slovenec, je bil mučen in izgnan v internacijo in na prisilno delo. Čez noč je slovenska Štajerska in Gorenjska izgubila vse svoje bole, urade, knjižnice in društva.

Našlo pa se je nekaj izobcencev slovenskega naroda, ki so ga prodali iz sebičnih razlo-

gov podali Hitlerjevi bandi in sedaj še kar naprej vrše svoje izdajalsko in morilsko delo v nekaterih krajih Slavonije. Ta nazadnjaška, izkoreninjena protinarodna sodrga je hotela razplesti svoje mreže tudi na Primorskem, toda vse zaman. Primorski Slovenci so celih 25 let občutili nečloveški fašistični bič in ne nasedajo niti umazani nemški propagandi, niti izdajalskim švabobranci. Dobro vedo, da se za sladkimi besedami skriva laž, trpljenje in beda. Slovenski narod dobro pozna izdajalske voditelje, saj so že pod Lahi opravljali to gnušno delo nad našim poštenim delovnim ljudstvom. So to voditelji znane bratormorilske bele in plave garde, so to ljudje, ki jih je zdrav slovenski narod izvrget in proklet. Nekateri med njimi so si že zbal narodeve sode in so se poskrili v Italiji. (Dr. Kralj, Smersu, Avsenek, Dr. Zajc in drugi).

Po večini so ti izdajalci še pod fašizmom bili aktivni podrepaniki M.V.A.C. (Milizia Volontaria Anti-Comunista). S tem da so zamenjali italjansko vojaško suknjo z nemško se niso prav nič izboljšali in izpremenili. Danes seveda vidno nosijo in razobešajo slovensko zastavo, ki so jo prej izdali.

Kakor prej beli in plavi, pravtako sedaj švabobranci še kar naprej s o d e l u j e j o z okupatorji in še kar naprej i z d a j a j o slovenski narod. Slovenski kmet in delavec se kar na moreta dovolj občuditi ten propalican, ki pridejo skupaj z nemško vojsko v slovensko vas, kjer ubijajo požigajo in kradejo ter mučijo kakor Nemci in še vprašujejo, kakšni so ti Nemci, ki znajo slovensko govoriti in tako norijo slovenske ljudi? To so izdajalci, ki hlap-

čevsko izgovarjajo in naštevajo slovenska imena poštenih ljudi, da jim kleno požigajo, jih pobijajo in vlačijo po ječah. To so tisti podlaki, ki denuncirajo tiste naše zadane ljudi, ki so in delajo za partizane, za novo federativno, demokratično Jugoslavijo, za svobodno združeno Slovenijo. Toda nov in zavajajoč vojska zangujeta na vseh frontah in te zunge jim begajo, jim delajo skrb za bližnji preživetost, ko so nered izrekel njih sedbo, so prepričani, da bodo dobili plačilo za svoje gnušne dele.

Slovenski narod se dobro zaveda, da ne more dobiti nikake svobode, socialnih pravic in mira od ljudi, ki ližajo pete našim sovražnikom in ki z njimi sodelujejo. Zvedo se, da namenjajo se nikdar v naši zgodovini ni nič dal, temveč vane svzek, od ljudi, ki se bore za reakcijo in stari izdriščevati red, ki nečisto združiti vse neprilne narode Evrope ničesar ne pričakuje. Slovenski narod prebore pamet njih protinarne rovarstvo, jih ne naseda, temveč z njimi postopa kakor s fašističnimi okuženci.

(Vičar v., Prop. časak XXX.IV.)

VOJNO POROČILO

V noči od 22. na 23. I. se enitice XII. divizije vršile akcije na sovražni postojanki v Kneži in v Klavžah. Enitice XVII. SNOB "S. Gregorčiča" so razrušile in onesposobile za promet ceste Lubin - Podmelca - Sv. Lucija - Kneža ter vse telefonske in električne linije do Podmelca.

Enitice XVIII. SNOB "S. Ške" so porušile z ognjem iz minometov nekaj barak. Sovražnik je imel 6 mrtvih in mnogo ranjenih, ostali pa so se panično umaknili iz barak.

24. II. na St. Visko planoto je prispelo več sovražnih patrol, ki pa so se že pred našimi izvidnicami umaknile. Naše bojne patrole so jih zasledovale do Kneže. Nač. begu so belci odvrgli en plašč in 300 nabojev.

1. II. nočna sovražna patrola je prišla iz njihovega proti Ligu. Vsled aktivnosti naših patrol je I. bataljon XII. SNOB "S. Kosovelca" pravičasno zavzel položaje. Po enurni borbi se je sovražnik umaknil. Plen: 1 zaboj municije in 1 saržer za "žarom".

2. II. je minerski vod I. bataljona XVII. SNOB "S. Gregorčiča" vrzel v zrak prago Plave - Anrove. Ista grupa je nato demonstrativno obstreljevala Anrove. Prateči vod je z uspehom obstreljeval z minometom cementno tovarnico v Anrovi. Minerski vod III. bataljona je razrušil prago pri Prelesju in izvršil demonstrativen napad na Prelesje.

2. II. je bil III. bataljon XVIII. SNOB "S.

ške" iznenada napaden v vasi Kobreško. Bataljon je zavzel položaje in odprl nočan ogenj na sovražnika ter ga izpodil iz vasi. Med tem je prišla pomoč od XIX. SNOB, istočasno je prišel na pomoč tudi II. bataljon z minometnim oddelkom. Borba je trajala ves dan. Popoldne so prejeli Nemci pojačenje 300 mož iz Ročinja. Dvakrat se napadli a bili so obkroženi od bitih. Sovražnik je imel hude izgube: 4 kanjone, 10 mrtvih in ranjenih. V borbi so se odlikovali naši minometalci.

V noči od 3.ii. na 4.ii. so jedinice XVII. SNOB "3. Gregarčiča" izvršile napad na postojanko San Kvirinskega mosta. Po enurni borbi je bila postojanka zavzeta v naskoku. Radi nezadostne kontrole terena je sovražnik pobegnil. Po likvidaciji postojanke je linersko-picuirski vod porušil most in na povratku še leseni most pri Breinjem. Zapljenjen je bil sledeči vojni material: 1 strojnica "fiat" z 2 rezervnimi cevni in 500 naboji, 3 brizastrelke, 3 pistole, 12 pušk, zaboj bomb, 300 nabojev za "Breda", 45 oboj, nekaj obleke in čevljev, 4 dvokolesa in 1 telefonski aparat. Ujeti so bili 3 sovražniki.

5.ii. je I. bataljon XVIII. SNOB "Soške" iz svojih položajev napadel nemške kolono 100 mož ki se je pomikala iz Kobariua proti Livku. Sovražnik se je hitro umaknil. Imel je 16 težje in lažje ranjenih ter nekaj mrtvih.

6.ii. je sovražnik izvršil napad na položaje XVIII. SNOB "Soške" pri Stupici. Naše jedinice so sovražnika pričakale v zasedi. V kratkem času sta bila uničena 2 kanjona s posadko. Ubitih je bilo 16 Nemcev, ujetih pa 12.

Zaplenjen je bil sledeči vojni material: 2 mitraljeza "Šarc", 4 brzostrelke, 12 pušk, 5 pištol, 16 zabojev municije za "Šarca", 40 bomb in drugega vojaškega materiala. Oba kamiona sta bila zažgana.

6.II. je sovražnik poskušal priti iz Tolmina v Dobrnič in prebiti zasedo III. bataljona XIX.SNOB "S.Kosovela" pri Kamnu. V trenutku ko so naši spustili v zrak most, je pripehljal mino blindirani avtomobil in kamion vojaštva. V sled čina je sovražnik ušel, Potem je prišla večja neuška motorizirana kolona tankov in kamionov s katerimi so se naši spustili v borbo. Kljub zaščiti tankov je našim uspelo zapleniti: 1 mitraljez "Šarc", 3 brzostrelke, 1 puško 10 raket, 80 nabojev za "Šarca", 4 pare čevljev. Sovražnik je pustil na bojišču 7 mrtvih. Borba se je razvijala še naprej, čakler ni prišla iz Tolmina druga sovražna kolona. Naši so se nato umaknili. V toku borb je bil na naši strani samo 1 tov. lažje ranjen. V borbi je bil ubit ing. Sinčič, šef belogardistične policije na Primorskem.

10.II. so edinice XVII.SNOB "S.Gregorčiča" izvršile napad na sovražno postojanko Fojda (Fradis). Po hudi borbi so naši varli v vas, kjer so se razvile poulčne borbe v katerih je imel sovražnik izredno hude izgube. Zaplenjen je bil sledeči vojni material: 1 lanke pi-nolet z zabojem min, 1 težka "Breda" z municijo, nekaj pušk in vojaške sprene.

18.II. je sovražnik pričel z ofenzivo na sektorju XIX.SNOB "S.Kosovela", Srednje - Pušne. Prve izvidniške patrle iz Kombreškega je odbila zaseda I. bataljona, iz strani Rušča-

rjev pa zaseda II. bataljona.

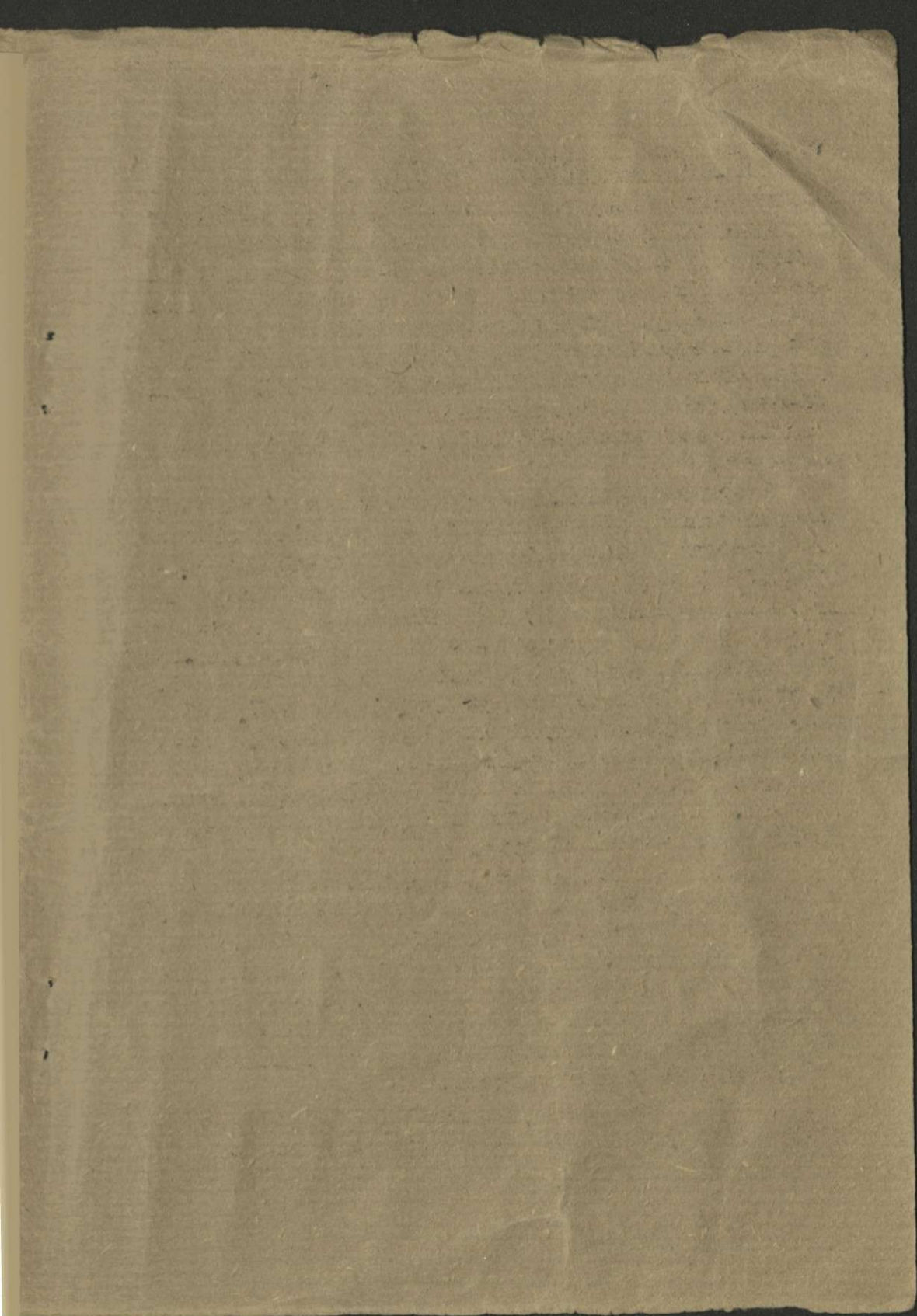
19.II. Sovražnik nadaljuje z ofenzivo. Po izkusu sovražnikovega prediranja iz Kuščarjev na II. Bataljon v naspeku odbil. I. bataljon je držal položaje na kotah od Srednjega do Kamarskega in zaustavil nočno sovražno kolono. Vслед nadežnega pritiska so se naši umaknili na vas Srednje. V akcijo se posegla sovražna letala, kar je sovražnik izrabil in začel prodirati. Vслед koncentracije se je brigada pomaknila na vas Pušhe, kjer je držala položaj do noči.

Edinice XVIII. SROB "Boške" so vodile borbo pri vaseh Klobučarje in Kraj. Vслед hitre manevra naših edinic, je bil prisiljen sovražnik k naglemu umiku. V paničnem begu se je delno rešil proti Klobiču delno pa se je ustekel v vas Kraj, in v neko kaverno. Preostale druge kolone pa je pobegnilo proti Soči. Sovražnik je imel nad 30 mrtvih in večje število ranjenih. Plen: 1 mitraljez "Šarc", 2 orodja, 1 strelka, 1 pištola, 11 pušk, 15 raket, 40 bomb, 2 zaboja min, 2 daljnogleda, 1 kompas, 7 konj, 6 plaščev s črnej, 5 parov čevljev, 3.700 nabojev za "Šarc".

19.II. XVII. SROB "S. Gregorčiča" je vodila borbo s sovražnikom v okolici vasi Debenje. Vслед borbo je prejel sovražnik pojačenje iz Ilče, iz doline Idrijce in Kanala. Po hudi borbi so se naši prebili in zavzeli položaje do Kobarja. V pozni noči so naše edince napadle sovražne kolone. Sovražnik je imel okoli 20 mrtvih in več ranjenih.

20.II. Patrola XVIII. SROB je ob Soči napadla sovražno patrolo. 1 mrtev, 1 ujet.

TEHNIKA
XXX. DIVIZIJE